

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Ehdotus neuvoston asetukseksi välineen perustamisesta ydinturvallisuuteen liittyvää yhteistyötä varten”

COM(2011) 841 final

(2012/C 229/19)

Esittelijä: **Richard ADAMS**

Euroopan komissio päätti 7. joulukuuta 2011 Euroopan atominenergiayhteisön perustamissopimuksen 203 artiklan nojalla pyytää Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunnon aiheesta

Ehdotus neuvoston asetukseksi välineen perustamisesta ydinturvallisuuteen liittyvää yhteistyötä varten

COM(2011) 841 final.

Asian valmistelusta vastannut ”liikenne, energia, perusrakenteet, tietoyhteiskunta” -erityisjaosto antoi lausuntonsa 10. toukokuuta 2012.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitea hyväksyi 23.–24. toukokuuta 2012 pitämässään 481. täysistunnonssa (toukokuun 23. päivän kokouksessa) seuraavan lausunnon. Äänestyksessä annettiin 146 ääntä puolesta ja 5 vastaan 6:n pidättyessä äänestämästä.

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 Komitea pitää ehdotettua asetusta tervetulleena ja kannattaa tietyin ehdoin EU:n ydinturvallisuusalan asiantuntemuksen entistä laajempaa hyödyntämistä unionin ulkopuolisissa maissa.

1.2 Komitea panee merkille, että kautta 2014–2020 koskevan huomattavan suuren eli 631 miljoonan euron rahoituksen valvonta kuuluu komission kehitys- ja yhteistyöpääosastolle EuropeAidille ja että siihen sovelletaan kaikkia avustus- ja kehitysyhteistyöpolitiikkoja koskevia yhteisiä sääntöjä ja menettelyitä. Komitea odottaa tämän parantavan vastuuvollisuutta, avoimuutta sekä johdonmukaisuutta muihin tukiohjelmiin nähden.

1.3 ETSK panee merkille, että komissio aikoo toimittaa sille vuodesta 2016 alkaen kahden vuoden välein raportin kyseisen EU:n ulkoisen rahoitusavun ohjelman täytäntöönpanosta, tuloksista, keskeisistä saavutuksista ja vaikutuksista, ja komitea aikoo osallistua varauksettomasti tähän tarkastus- ja arviointiprosessiin. Ohjelmien väliarvioinnin oikea-aikaisen suunnittelun avulla tulisi maksimoida valmiudet saavuttaa tuloksia ja se olisi tehtävä yhteistyössä maantieteellisten ohjelmien / kumppanimaissa sijaitsevien EU:n lähetystöjen kanssa.

1.4 Huomattakoon, että eurooppalaisen kansalaisyhteiskunnan näkemykset ydinvoiman kehittämisestä yleensä vaihtelevat merkittävästi eri jäsenvaltioissa, ja tämä tulisikin ottaa selkeämmin huomioon eräissä asetuksen näkökohdissa.

1.5 Olisi erityisesti selvennettävä unionin kansalaisille veronmaksajina, että pääosa ohjelman menoista ohjataan suoraan kunnostustoimiin ja että vain pieni osa menoista varataan turvallisuusneuvontaohjelmiin kasvaville talouksille, joissa poliittinen ja yhteiskunnallinen vakaus voidaan taata.

1.6 Kehittyvän talouden maiden avustamiseksi komission olisi ehdotettava, että tehdään ydinturvallisuuden neuvontatyöhön liittyviä kriteerejä ja ehtoja koskeva kansainvälinen yleissopimus niiden muutamien maiden välille, jotka kykenevät tarjoamaan tällaista neuvontaa. Yleissopimuksesta riippumatta ydinturvallisuuteen liittyvän yhteistyön välineessä olisi sovellettava kasvavia talouksia koskevia selkeitä kriteerejä seuraavissa kysymyksissä:

— Valtio täyttää kansallista ja kansainvälistä vakautta koskevat vähimmäisvaatimukset.

— Valtio kykenee ja on valmis varmistamaan ydinvoiman käyttöönottamiseksi tarvittavien hallinnollisten, tieteellisten ja teknisten rakenteiden luomisen.

— Valtio kykenee asettamaan pysyvästi käyttöön korkeatasoisen sääntelyvallan tarvitsemat taloudelliset, tekniset ja teollisuuden resurssit, varmistamaan kaikin tarvittavin keinoin turvallisen toiminnan ja tarjoamaan pitkällä aikavälillä turvallisen jätteenkäsittelyohjelman.

1.7 Mainittujen vaatimusten on sisällyttävä asetuksen varsinaiseen tekstiin, ei sen liitteeseen, koska ne koskevat yleisiä kansainväliseen ydinturvallisuuteen, kansainvälisiin suhteisiin ja kansainväliseen turvallisuuteen liittyviä merkittäviä periaatteita.

1.8 Avustushankkeita olisi toteutettava kehittyvän talouden maassa vain, jos se on allekirjoittanut ydinsulkusopimuksen ja sen pöytäkirjat, ydinturvallisuutta koskevan yleissopimuksen ja radioaktiivisen jätteen turvallista käsittelyä koskevan yleissopimuksen.

1.9 Resursseja teknisen laitteiston hankintaan olisi tarjottava vain turvallisuuden varmistamiseen liittyvissä poikkeuksellisissa olosuhteissa. Komission olisi laadittava kriteerit tätä varten ja niistä on raportoitava. Tukea ei tule antaa alan toimijoille.

1.10 Avoimuuden parantamiseksi suositellaan, että julkaisetaan nykyisen ohjelman saatavilla olevia tapaustutkimuksia sekä parannetaan EuropeAid-kotisivun asua ja linkitystä.

1.11 Ydinturvallisuuteen liittyvän yhteistyön välineen ohjelmissa tulisi myös edistää ja arvioida valmiuksia sisällyttää sitovia välineitä jokaisen kohdemaan lainsäädäntöön sellaisissa olosuhteissa, joissa ne lisäävät Kansainvälisen atomienergiajärjestön (IAEA) sopimusten ja yleissopimusten tehoa.

1.12 Komitea suositaa erityisesti, että tuetaan kohdemaiden sisä- tai ulkopuolella toimiva riippumattomia kansalaisyhteiskunnan järjestöjä, jotka pyrkivät erityistoimenpiteillä parantamaan ydinturvallisuuskulttuurin vastuullisuutta ja avoimuutta.

2. Johdanto

2.1 Euroopan ulkopuolisten maiden ydinturvallisuus ja ydinturvajärjestelyt nousevat aika ajoin perinpohjaisen tarkastelun kohteeksi. Selvimät esimerkit tästä ovat vuonna 1979 Three Mile Islandissa, vuonna 1986 Tšernobylistä ja vuonna 2011 Fukushimaa sattuneet onnettomuudet. Tämänkaltaisilla onnettomuuksilla on maailmanlaajuinen vaikutus, ja ne ovat osoittaneet suunnitteluvirheiden, heikon turvallisuuskulttuurin sekä puutteellisen käyttöturvallisuuden ja riittämättömien sääntely- ja puutteiden katastrofaaliset seuraukset.

2.2 Vuonna 2010 oli toiminnassa 441 kaupallista ydinreaktoria 30 maassa ympäri maailmaa. Monet niistä on rakennettu 70- ja 80-luvuilla, ja niiden keskimääräinen elinkaari on noin 35 vuotta. Lisäksi 56 valtiossa on yhteensä noin 250 siviilikäyttöön tarkoitettua tutkimusreaktoria. Tämän lisäksi yli 60 ydinreaktoria on rakenteilla ja yli 150 reaktoria on suunnitteilla. Uusia ydinreaktoreita rakennetaan pääasiassa Kiinassa, Intiassa ja Venäjällä, mutta mahdollisesti myös Kaakkois-Aasiassa, Etelä-Amerikassa ja Lähi-idässä. Sähkön kysyntä kasvaa väijäämättä, ja valtiot saattavat myös pyrkiä lisäämään ydinvoimalla tuotetun sähkön vientiä.

2.3 Merkittäviä ja mahdollisesti maailmanlaajuisesti vaikuttavia ydinturvallisuuskysymyksiä nousee esiin niin kauan kuin ydinvoimaloita on toiminnassa riippumatta siitä, toteutuuko ydinvoiman "uusi tuleminen". Näin ollen EU päättää, että sen on perusteltua kiinnittää huomiota ja puuttua eräisiin kansainvälisen ydinturvallisuuden näkökohtiin, erityisesti koska EU on vuonna 1957 tehdystä Euratom-sopimuksesta alkaen kehittänyt alan tutkimusta ja asiantuntemusta teknologiassa, käytännön toteutuksessa ja sääntelyssä. Euroopassa sijaitsee noin kolmasosa maailman ydinvoimakapasiteetista ja sillä on laajin kokemus erilaisista dynaamisista sääntely- ja turvallisuusjärjestelmistä ja näin ollen myös alan merkittävää osaamista.

Tšernobylin katastrofi osoitti traagisella tavalla unionin ulkopuolisten maiden turvallisuusjärjestelmien mahdolliset heikkoudet, ja sen vaikutuksesta kehitettiin dynaaminen ja ennakoiva lähestymistapa ydinturvallisuusalan yhteistyöhön ja osaamisen jakamiseen.

2.4 EU:n ulkopuolisille maille annettiin vuodesta 1991 alkaen EU:n Tacis-ohjelman (tekninen apu Itsenäisten valtioiden yhteisölle) puitteissa merkittävää tukea ydinturvallisuuden alalla. Tuki oli suunnattu turvallisuuden analysointiin, avun antamiseen ydinvoimaloille paikan päällä (joissakin tapauksissa tähän sisältyivät myös laitteiden toimitukset voimalan toiminnan valvonnan parantamiseksi), sääntely- ja lupien myöntämistoimenpiteisiin sekä ydinjätehuoltoon. EU osallistui Tacis-ohjelman kautta myös laajempiin kansainvälisiin aloitteisiin, kuten toimiin Tšernobylistä. Noin 1,3 miljardia euroa osoitettiin ydinturvallisuusalan tukemiseen erityisesti Venäjällä ja Ukrainassa sekä huomattavasti pienemmässä määrin Armeniassa ja Kazakstanissa.

2.5 Vuonna 2007 Tacis-ohjelma korvattiin ydinturvallisuuteen liittyvän yhteistyön välineellä⁽¹⁾. Välineen tarkoituksena on nimenomaan edistää ja kehittää ydinturvallisuutta, eikä sen soveltamisalaa ole enää rajoitettu pelkästään Neuvostoliiton hajoamisen seurauksena syntyneisiin valtioihin. Välineen talousarvio kaudella 2007–2013 on 524 miljoonaa euroa, ja sillä rahoitetaan toimia, jotka liittyvät seuraaviin aloihin: ydinturvallisuuden parantaminen, ydinjätteen turvallinen kuljettaminen, käsittely ja loppusijoitus, entisten ydinvoimala-alueiden kunnostaminen, suojeleminen radioaktiivisista materiaaleista johtuvaa ionisoivaa säteilyä vastaan, hätävalmiustoimet sekä ydinturvallisuusalan kansainvälisen yhteistyön edistäminen.

2.6 EU tekee tiivistä yhteistyötä IAEA:n kanssa ja myöntää usein toimeenpanorahoitusta suosituille ohjelmille, jotka muuten jäisivät rahoittamatta.

2.7 Uutena haasteena ovat unionin ulkopuolisten maiden aiheet aloittaa ydinvoimaloiden rakentaminen. Eräiden tällaisten kasvavan talouden maiden poliittiset rakenteet eivät ehkä aina ole vakaita ja niiden toimivallan jaossa, demokraattisessa valvonnassa, hallintorakenteiden kokemuksessa ja korkean riskin teknologioiden hallintaa koskevassa asiantuntemuksessa saattaa olla puutteita. Ydinturvallisuudelle voi aiheutua uusia riskejä, mikäli tällaisia maita kannustetaan epäsuorasti ydinteknologian kehittämiseen luomalla niiden ydinenergiaohjelmalle luotettavuuden vaikutelmaa EU:n avustusten välityksellä.

2.8 Riippumatta mainituista seikoista ja unionin ulkopuolisten maiden aikomuksista aloittaa ydinvoiman hyödyntäminen ETSK tiedostaa, että ydinvoiman siviilikäyttöön liittyy plutoniumin ja muiden radioaktiivisten aineiden tuotanto sekä teknisen osaamisen kehittäminen, mikä voi aiheuttaa ydinvoimaan liittyviä kansainvälisiä vaaratilanteita ja lisätä jännitteitä. Tällaiset riskit voivat lisääntyä epävakaissa unionin ulkopuolisissa maissa.

⁽¹⁾ EUVL L 81, 22.3.2007, s. 1.

3. Ehdotetun asetuksen tiivistelmä

3.1 Nyt ehdotettu asetukset koskee ydinturvallisuuteen liittyvän yhteistyön välineen perustamiseksi vuonna 2007 annetun asetuksen uudelleenlaatumista, ja sillä muutetaan muun muassa asetuksen maantieteellistä soveltamisalaa sisällyttämällä siihen kaikki EU:n ulkopuoliset valtiot sekä täsmennetään yhteistyön ensisijaiset alat ja edellytykset. Vastuu toimenpiteiden toteuttamisesta on komission kehitys- ja yhteistyöpääosastolla EuropeAidilla yhteistyössä Euroopan ulkosuhdehallinnon pääosaston, energian pääosaston ja yhteisen tutkimuskeskuksen kanssa. Asetus on unionin ulkoisen toiminnan välineiden täytäntöönpanoa koskevien yhteisten sääntöjen ja menettelyiden alainen (COM(2011) 842 final). Se tarjoaa myös yksinkertaistetun lähestymistavan seuraavien välineiden käyttöön: kehitys yhteistyön rahoitusväline (DCI), demokratiaa ja ihmisoikeuksia koskeva eurooppalainen rahoitusväline (EIDHR), Euroopan naapuruuspolitiikan rahoitusväline (ENI), vakautusväline (IfS), liittymistä valmisteleva tukiväline (IPA) ja kumppanuusväline (PI).

3.2 Asetus edistää ydinturvallisuuden ja säteilyturvan korkean tason saavuttamista sekä ydinmateriaalivalvonnan tehokasta ja tuloksellista soveltamista yhteisön ulkopuolisissa maissa. Kattava lähestymistapa sisältää ydinvoimaloiden polttoaineen hankintaan, uudisrakentamiseen, toimintaan, käytöstä poistamiseen ja jätteen käsittelyyn liittyvät kysymykset. Komission mukaan IAEA:n vertaisarvioinnilla arvioidaan hankkeen edistymistä eli käytettyä polttoainetta, ydinjätettä ja käytöstä poistoa koskevien strategioiden, niitä koskevien lainsäädäntö- ja sääntelykehysten sekä hankkeiden täytäntöönpanon kehitystä ja IAEA:n ydinmateriaalivalvontaa koskevissa raporteissa osoitettujen ongelmien määrää ja merkittävyyttä.

3.3 Asetuksella pyritään varmistamaan toimien yhdenmukaisuus EU:n poliittisten tavoitteiden ja muiden unionin ulkopuolisten maiden kanssa toteutettavien kehitys yhteistyötoimenpiteiden kanssa laatimalla aluksi strategia-asiakirjoja ja sen jälkeen alustavan 4 vuoden jakson ja myöhemmin 3 vuoden jakson käsittäviä suuntaa-antavia monivuotisia ohjelmia.

3.4 Asiakirjan liitteessä määritellään asetuksella tuettavat erityistoimenpiteet ja yhteistyön edellytykset, mukaan luettuina ensisijaiset yhteistyöalat, joiden puitteissa 631 miljoonan euron talousarvio käytetään seitsemän vuoden kauden aikana.

4. Yleistä

4.1 Komitea panee merkille ydinturvallisuusalan tuki- ja yhteistyöohjelmien kehityksen 20 viime vuoden aikana. Nyt ehdotetulla asetuksella tätä kehityskulkua jatketaan, ja samalla pyritään osoittamaan selkeästi, että pääasiallisena tavoitteena ei ole ydinenergian käytön edistäminen vaan sen turvallisuus (COM(2011) 841 final, liite, "Yleiset edellytykset", viimeinen kohta). Komitea ymmärtää, että ohjelman tavoitteena ei ole kannustaa kehittyvän talouden maita ottamaan käyttöön ydinteknologiaa. Sen vuoksi olisi korostettava kustannustasapainoa aiempien ohjelmien ja ydinturvallisuusyhteistyövälineeseen ehdotettujen ohjelmien välillä. Epäilyjen hälventämistä helpottaisi

etenkin se, jos voitaisiin selvittää, että suurin osa ohjelman menoista suunnataan kunnostukseen ja vain pieni osa kohdennetaan kasvavien talouksien turvallisuusneuvontaa koskeviin ohjelmiin.

4.2 Edellä selostetulla tavalla tunnustettaisiin myös se mahdollisuus, että ohjelman aikaisemmissa vaiheissa ei tehty ollenkaan tai ainakaan riittävän hyvin selväksi ensisijaisia turvallisuuteen liittyviä perusteita tiettyjen operatiivisten toimien tukemiseksi. Tällaiset toimet edistävät osaltaan ydinvoimaloiden laajennettua ja myös turvallista käyttöä. Ydinvoiman hyödyntäminen on edelleen kysymys, jonka suhteen Euroopan julkinen mielipide on jakaantunut, kun taas korkeimpien mahdollisten turvallisuusstandardien edistämistä pidetään yleisesti tärkeänä.

4.3 Komitea katsoo, että ei ole vielä käsitelty perusteellisesti kysymystä siitä, tarjoaisiko EU:n mukanaolo ydinturvallisuuteen liittyvän yhteistyön välineen kautta hiljaisen suostumuksen ja kannustusta kehittyville ydinohjelmille etenkin epävakaisissa kasvavan talouden maissa. Komitea ymmärtää, että ydinturvallisuuteen liittyvän yhteistyön välineen alainen erityinen hankerahoitus edellyttäisi tiukkoja ehtoja, mutta alustavaa vuoropuhelua ja keskustelua ydinenergiaan liittyvistä kysymyksistä voitaisiin käydä kuitenkin minkä tahansa unionin ulkopuolisen maan kanssa ilman mitään ennakoedellytyksiä.

4.4 EU:n tavoitteena on oltava kannustamatta unionin ulkopuolisissa maissa sellaisten ydinenergiaan liittyvien valmiuksien kehittämistä, jotka voisivat luoda uusia riskejä ydinturvallisuudelle tai kansainväliseen turvallisuuteen vaikuttavia ydinuhkia. Tähän liittyviä arviointikriteerejä on ehdotettu kohdassa 1.6. EU voi saavuttaa maailmanlaajuisen johtoaseman ydinenergian turvallisen siviilikäytön alalla soveltamalla unionissa tiukkoja ydinturvallisuusstandardeja.

4.5 Ydinturvallisuusyhteistyövälineen ohjelmien panosta pidetään myös arvokkaana ja EU:n yleisen edun mukaisena sellaisissa maissa, joiden teollisuuden, tieteen ja tutkimuksen perusta on rajallinen, jotka ovat käynnistäneet tai aikovat käynnistää kaupallisia ydinvoiman tuotanto-ohjelmia ja jotka täyttävät vakautta koskevat vähimmäisvaatimukset. On hyvinkin mahdollista, että yhteistyössä IAEA:n kanssa toteutetulla parhaiden käytänteiden tukemisella on vahvistettu teknologia- ja sääntelyjärjestelmiä maissa, joilla on rajallisemmat resurssit. Ei kuitenkaan ole helppoa muodostaa selkeää kuvaa siitä, millä tavoin nämä hyödyt saavutetaan nykyisten ja tulevien ydinturvallisuusyhteistyövälineen ohjelmien avulla.

4.6 Edellä mainituista syistä ehdotetaan, että komissio ryhtyy lisätoimiin turvallisuuden ensisijaisen aseman korostamiseksi tulevassa ydinturvallisuuteen liittyvän yhteistyön välinettä koskevassa ohjelmassa. Voitaisiin esimerkiksi julkaista nykyisen ohjelman saatavilla olevia tapaustutkimuksia, parantaa EuropeAid-kotisivun asua ja linkitystä sekä yleisesti nostaa tämän

merkittävän ohjelman profiilia. Tämä lähestymistapa lisäisi myös avoimuutta ja kannustaisi vastuuvollisuuteen. Koska asetuksessa edistetään ydinturvallisuuden korkean tason saavuttamista, ehdotetaan, että siinä viitataan esimerkiksi Läntisen Euroopan ydinturvallisuusviranomaisten järjestön (WENRA) uusien ydinvoimaloiden turvallisuustavoitteita koskeviin periaatteisiin.

5. Erityistä

5.1 On huomattava, että vastoin asetusehdotuksen perusteella kenties syntyvää vaikutelmaa ydinturvallisuutta koskevat unionin direktiivit eivät sisällä teknisiä turvallisuusmääräyksiä ja sääntelyjärjestelmän velvoitteet käsittävät vain joitakin ydinturvallisuutta koskevan yleissopimuksen yleisiä vaatimuksia.

5.2 Ehdotuksessa todetaan myös, että EU:ssa on olemassa kattava turvallisuusarviointi. Nykyiset "stressitestit" ovat kuitenkin vain täydentäviä turvallisuusarviointeja. Niiden perustana ei ole turvallisuusvaatimuksia, joilla pyrittäisiin selvittämään, mitä turvallisuusjärjestelmän pettäessä tapahtuu. On myös todettu, että prosessi on rajallinen, koska sen ajallinen kesto on erittäin lyhyt. Näistä rajoitteista huolimatta EU:n lähestymistavan vahvuutena ydinturvallisuuden alalla on se aikomus, että stressitestit ovat ensimmäinen askel pyrittäessä kehittämään ja parantamaan turvallisuuskulttuuria edelleen ja pidettäessä tavoitteena korkeimman mahdollisen tason standardien toteuttamista. Eurooppalaisissa ydinvoimaloissa meneillään olevien stressitestien väliaikaiset päätelmät osoittavat, että tarvitaan lisää muutoksia, parannuksia ja sääntelyä. Nämä toimet tulisi sisällyttää mahdollisimman pikaisesti ydinturvallisuuteen liittyvän yhteistyön välineitä koskevaan ohjelmaan.

5.3 On huomattava, että institutionaalisesti EU:lla on erittäin rajallinen kokemus ydinenergiaan liittyvistä kysymyksistä ja että ydinturvallisuuteen liittyvän yhteistyön välineen hankkeista vastaavat enimmäkseen jäsenvaltioiden organisaatiot. Komissiolla voi olla hyvät edellytykset analysoida ja pohtia kriittisesti ja perusteellisesti eurooppalaisten standardien ja käytäntöjen monimuotoisuutta, mutta sen olisi pyrittävä kehittämään myös sisäisiä valmiuksiaan ja riippumatonta asiantuntemusta.

5.4 Ydinturvallisuusyhteistyövälinettä koskevassa ehdotuksessa todetaan, että välineen päämääränä on poistaa ydinvaahinon vaara. On kuitenkin huomattava, että samoin kuin ajateltaessa riskien poistamista minkä tahansa monimutkaisen teollisen prosessin yhteydessä, tekniseltä kannalta tämän tavoitteen saavuttamista ei voida taata. Tämä pätee erityisesti vakavan ydinonnettomuuden estämiseen. Onkin selvennettävä, että tavoitteena on vaaratilanteiden ja onnettomuuksien estäminen tunnetuimpien standardien mukaisesti. On myös todettava, että usko riskien poistumiseen ei edistä korkeatasoista turvallisuuskulttuuria missään prosessissa.

5.5 Komissio ehdottaa viranomaistoiminnan vertaisarviointien (IRRS) ja IAEA:n käyttöturvallisuuden arviointiryhmän (OSART) tulosten käyttöä indikaattoreina, mutta kummankin

tahon merkitys on rajallinen, koska niitä ei ole tarkoitettu valvontatehtäviin. Ne eivät esimerkiksi pystyneet torjumaan Fukushiman onnettomuutta. Lisäksi kumpaakaan näistä välineistä ei ole tarkoitettu ydinvoimaloiden turvallisuustilanteen arviointiin. Ydinvoimaloiden kansainvälinen valvonta on edelleen monimutkainen ja kiistanalainen asia.

5.6 Välineen ohjelmissa tulisi myös harkita tapauskohtaisesti mahdollisuutta kannustaa sitovien välineiden sisällyttämistä jokaisen kohdemaan lainsäädäntöön sellaisissa olosuhteissa, joissa ne lisäisivät IAEA:n sopimusten ja yleissopimusten tehoa.

5.7 Asetuksen perusteluissa todetaan, että ulkoisia toimia koskevassa julkisessa kuulemisessa ylivoimaisesti suurin osa vastaajista katsoi, että tulevaisuudessa välineissä ja hankkeiden ja ohjelmien täytäntöönpanossa olisi panostettava entistä enemmän seuranta- ja arviointijärjestelmiin. Komitea toteaa, että huolimatta siitä, että komission kehitys- ja yhteistyöpääosasto EuropeAid on perustettu äskettäin, sillä on käytössään runsaasti alan kokemusta ja asiantuntemusta ja se tulee epäilemättä hyödyntämään niitä täysipainoisesti.

5.8 Komitea panee kuitenkin merkille, että tuettavien erityistoimenpiteiden luettelo ei sisällä tukea kohdemaiden sisä- tai ulkopuolella toimiville riippumattomille kansalaisyhteiskunnan järjestöille, jotka pyrkivät erityistoimenpiteillä parantamaan ydinturvallisuuskulttuurin vastuuvollisuutta ja avoimuutta. Tällaiset toimet sallitaan vakautusvälineen ja myös demokratiaa ja ihmisoikeuksia koskevan eurooppalaisen rahoitusvälineen puitteissa, ja komitea suosittaa erittäin voimakkaasti, että kyseinen tuki sisällytetään myös ydinturvallisuusyhteistyövälinettä koskevassa ohjelmassa sallittuihin toimiin.

5.9 Komitea toteaa, että joustavuutta voidaan luoda ryhmitämällä tuetut toimet ja yhteistyökriteerit liitteeseen, jota voidaan muuttaa yhteisessä täytäntöönpanoasetuksessa määritellyn tarkastelumenettelyn mukaisesti. On kuitenkin harkittava, olisiko kansainväliseen ydinturvallisuuteen liittyviä keskeisiä periaatteellisia kysymyksiä sisällytettävä itse asetukseen.

5.10 Yhteistyökriteereissä on jonkin verran liikkumavaraa. Komitea suhtautuu tähän myönteisesti ottaen huomioon kaikki maat, joilla on toimivia ydinvoimaloita. Voi olla myös aiheellista saada unionin ulkopuolisia maita mukaan toimintaan hyvin laajalti jo valmistelevalle ja alustavalle vaiheelle. Ei ole unionin kansalaisten turvallisuuden edun mukaista asettaa lisää rajoittavia kriteereitä kohdemaiden valinnalle. Komitea katsoo, että EU:n avunsaantimahdollisuuksia, asiantuntemusta, analysointia ja neuvontaa voidaan ja niitä tulisi hyödyntää maissa, jotka ovat päättäneet aloittaa sähköntuotannon ydinvoimaloissa ja joiden vahvuutena on aktiivinen, riippumaton ja järjestäytynyt kansalaisyhteiskunta. On kuitenkin kiinnitettävä erityistä huomiota kumppanimaiden poliittiseen vakauteen pitkällä aikavälillä ja valmiuksiin varmistaa siviiliturvallisuus.

5.11 Näin ollen komitea ehdottaa, että ydinturvallisuusyhteistyövälineen avulla määritellään vähimmäisvaatimukset ja että tehdään ydinturvallisuuden neuvontatyöhön liittyviä ehtoja koskeva kansainvälinen yleissopimus EU:n ja niiden muutamien valtioiden välille, jotka kykenevät tarjoamaan tällaista neuvontaa (läh-
tökohtana olisivat G8-maiden ydinturvallisuustyöryhmässä käytävät keskustelut ja vastaavat keskustelut IAEA:ssa ja myös EU:ssa).

Bryssel 23. toukokuuta 2012

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja*
Staffan NILSSON
